

NATUR VEST

TIDSSKRIFT UTGITT AV VESTLANDSKE NATURVERNFORENING

Nr. 4 – 1986

**Kysten vår – Juleforteljing – Giftige bølger
Sørfjorden – Nærmiljøturer 1987 –
Dounreay – Bøker – Urbanisering**

ER KYSTEN VÅR LANG NOK LIKEVEL?

ANDERS GOKSØYR FOR NATURVEST

Norges kystlinje er nesten ufattelig lang, men økende press fra ulike interessegrupper gjør at vi kanskje snart må utvide den. Nye hytteområder og småbåthavner, industriområder, friluftsområder og naturparker, byer som ekspanderer og en enorm vekst i søknadene for å sette i gang fiskeoppdrett med nye arter, alt dette vil skape nye konflikter der nye prioriteringer må foretas.

Har vi plass?

Avdelingsingeniør Håkon Kryvi i Fylkets miljøvernnavdeling, svarer slik på vårt spørsmål om det er plass til alle de nye oppdrettsanleggene det er søkt om konsesjon til:

– Det kan bli trangt om plassen. Vi har ikke så veldig mange gode lokaliteter. Samtidig er dette søknader om oppdrett av nye arter som torsk og kveite, der vi har veldig lite grunnlag for å si hvor stort arealbehovet virkelig er. Vi vet heller ikke hvor godt fundert disse søknadene er, men ser at dette stort sett er tidligere innsendte laksesøknader som nå er blitt omgjort.

– Blir andre interesser godt nok vurdert, som friluftsområder, marine nasjonalparker osv.?

– Det legges stor vekt på at de lokale friluftsnemnder og lignende interesser får uttale seg før konsesjon blir gitt. Det er nok her konflikten og begrensningen på anleggene vil ligge. Arbeidet med marine nasjonalparker er nå kommet godt i gang. I tillegg er det satt i gang en landsomfattende egnethetsvurdering for kystarealer til akvakultur.

Forurensning fra oppdrett

Håkon Kryvi mener oppdretterne er blitt flinkere til å unngå overføring i anleggene. Informasjonen om dette ser ut til å ha nådd fram, særlig fordi oppdretterne ser at dette slår direkte ut på fortjenesten.

Arne Ervik, marinbiolog og forsker ved Havforskningsinstituttets

Avdeling for akvakultur, sier at problemene med forurensning kan deles i to:

– For oppdretterne er selvforurensningen den viktigste. Fisken blir satt ut i tette stimer, ekskresjonsprodukter, sedimentforhold og noe overføring gir miljøbetingelser som ikke er de best tenkelige for fisken. Den andre siden av dette problemet er belastningen på områder rundt anleggene. Det gjelder konflikter med fiskeri og friluftsliv, eller utnyttelse av et område som f.eks. kloakkresipient.

Lokaliteten viktig

– Når det gjelder de nye anleggene det er søkt om konsesjon for, er det viktig å få plassert disse i områder der de skaper minst

Foto: Anders Goksøy.

Foto: Tom N. Pedersen.

mulig problemer, sier Arne Ervik. – Det vil si å finne lokaliteter som sikrer god vannkvalitet. Mange av søknadene er dårlig fundert. Det er få som har undersøkt lokalitetene sine skikkelig, og dette kommer jo av at det er dyrt og at folk ikke riktig vet hva de skal undersøke. Norge har gode naturgitte forhold for fiskeoppdrett, men dette utnyttes veldig dårlig i dag. Men det er samtidig klart at vi ikke vet hvor mye vi kan tillate. Vi har ingen gode modeller for dette, vi mangler metoder og regler.

– Er det en fare for at andre interesser kan bli skadelidende?

– Jeg synes det er blitt fokusert litt vel mye på det negative ved akvakulturen. Brukt i det rette området, og etter hvert med minimal bruk av antibiotika og andre kjemoterapeutika, vil et anlegg kunne innebære en positiv gjødslingseffekt. Men dette er igjen avhengig av hvor godt anlegget er plassert.

Antibiotika og legemidler

– Du nevnte antibiotika, er det et stadig større problem?

– Nei, det ser ut til at bruken av antibiotika nå går ned. Her må vi inn med primærhelsetjeneste. Vi

ønsker mer bruk av vaksiner og forebyggende tiltak, men konsesjonsloven i dag setter ingen regler for maksimal tetthet i et anlegg eller lokalitet.

– Neguvon som brukes mot lakselus, er også en nervegift for andre krepsdyr. Kan det tenkes at dette har påvirket lokale bestander av hummer eller krabbe i nærheten av oppdrettsanlegg?

– Hummer er vist å være meget følsom for dette stoffet, så det er klart mulig at dette kan ha funnet sted. Det er imidlertid vanskelig å være helt sikker, fordi andre faktorer som lokalt overfiske, overtreddelse av fredningsbestemmel-

sene av hyttefolk osv. kan spille en rolle, sier Arne Ervik til NaturVest.

Kystsoneplanlegging

Stikkordet er altså kystsoneplanlegging. Vi har en lov som tillater regulering av kystarealene til forskjellige formål. Problemet er at mange interesser slåss om de samme arealene, og at ikke alle er kommet ut av startgropen enda. Selv om planleggingen er i gang, er det en fare for at fine områder kan bli ødelagt, og at vi en gang vil angre. Det skjer som regel først når det er for sent.

Det spirer og gror
i Bergen Bank.

NR. 4 – 1986

Utgitt av
VESTLANDSKE NATURVERNFORENING

NATUR VEST kommer ut fire
ganger i året, og sendes
gratis til alle medlemmer.

VESTLANDSKE NATURVERNFORENING
er et fylkeslag innenfor
Norges Naturvernforbund (NNV).
Medlemskap koster i 1986
kr. 120.-, (pensjonister kr. 50.-)
og omfatter foruten NATUR VEST
også abonnement på NORSK NATUR
(6 nr. årlig).

OPPLAG: 2400 eksp.
TRYKK: Reklametrykk Grafisk
Bergen

REDAKSJONSUTVALG:

Øivind Bergh
Anders Goksøy
Ole Mikalsen
Otto von Münchow
Tom N. Pedersen

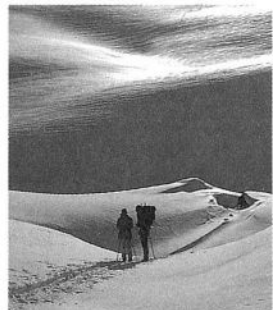
Form/layout: Svein Nord
Vignetter: Synneva Heradstveit

ANSVARLIG DETTE NR.
Anders Goksøy

Redaksjonen avsluttet 17. nov.
Frist for innlevering av
stoff til neste nr.: 20. jan.

REDAKSJONENS ADRESSE:
Vestlandske Naturvernforening
Jacobsfjorden, Bryggen.
Postboks 1201, 5001 Bergen.

VESTLANDSKE NATURVERNFORENING
har telefon (05) 31 38 51, og
kontortid tirsdag og torsdag
kl. 11.30 – 14.30, og lørdag
kl. 12.00 – 14.00.

Forsiden: Otto von Münchow

Redaksjonelt

«BACK TO THE 90's!»

Ikke vet vi hva som er verst: istiden, Svartedauen, Tsjernobyl, AIDS, Dounreay, bergensk høstregn, hull i ozonlaget, pest eller kolera. Men til forskjell fra de andre plagene, har AIDS, Dounreay og hull i ozonlaget en ting felles: hvis vi tar våre forholdsregler, tar oss sammen og kjemper, har vi en mulighet til å unngå at det blir noen katastrofe. Både istiden, Svartedauen og Tsjernobyl er det for sent å gjøre noe med. Og bergensk høstregn har jo sin egen sjarm når det kommer til stykket (bare det ikke blir altfor surt!).

Tramteatret sang en gang i syttiårene:

«La fortida være i fred!
La åttiåra komme,
det er de du kan gjøre no' med!
Back to the 80's!»

Det verste miljøbevegelsen kan gjøre, er å synke inn i apati og dommedagsstemning. Vi må utnytte den økte oppmerksomheten den siste tids begivenheter har gitt miljøspørsmål. Aldri tidligere har det vært lettere å nå fram til folk med at sur nedbør, atomkraft, forurensninger og ozonlag er viktige ting å diskutere.

Vi for vår del håper at det «nye» NaturVest kan bli et redskap i denne kampen. Bruk bladet! Vil du verve medlemmer, kontakt VNV-kontoret, så får du tilsendt en bunke. Eller stikk innom en lørdag!

God jul!

Mer giftslørsopp!

Olav Aas, kjent soppforsker ved Botanisk Institutt ved Universitetet i Bergen har gjort oss oppmerksom på noen unøyaktigheter i artikkelen om spiss giftslørsopp som sto i forrige NaturVest.

Ikke bare spiss, men også butt giftslørsopp (*Cortinarius orellanus*) er nå funnet i Norge. Sistnevnte art ble nemlig funnet flere steder på Sørlandet i 1985.

Kartet vi brukte i forrige artikkel var så gammelt som fra 1981.

Mye har skjedd siden den gang. De botaniske instituttene i Bergen, Oslo og Trondheim får stadig tilsendt prøver av spiss giftslørsopp fra andre områder enn de som er avmerket på kartet.

Artikkelen var basert på en tre år gammel artikkel i «Naturen». Både soppfloraen og soppforskningen utvikler seg tydeligvis fort, og vi håper leseren ble enda litt klokere av dette!

PRYDKUNST
HJERTHOLM

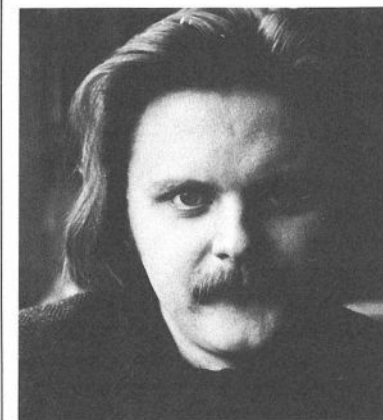
TORVALMENNING 8

(Inng. Rådhusgaten)

Telefon (05) 31 70 27 — 5000 Bergen

Sauahols-Bård'en

AV JON FOSSE

Jan Fosse

Forfatter, lærer på Skrivekunstakademiet i Hordaland. Fødd 1959. Debut 1983 med romanen **Raudt, svart**. Seinare: romanen **Stengd gitar** i 1985 og diktsamlinga **engel med vatn i augene** denne hausten. Diverse artiklar og essays. **Sauahols-Bård'en** er ei juleforteljing skriven spesielt for NaturVest.

etter seg. Midtsommars, og han går i den svarte frakken. Hesjastrengen. Eg bankar på døra. Eg snur meg, og eg ser lys frå husa heime. Huset der Besta bur. Eg høyrer det trampe voldsomt innanfor. Eg høyrer han komme. Eg bankar igjen på døra, og ingen svarar. Mørker. Våt snø. Eg høyrer han trampe, og han kjem, opnar døra, fort, og så krøkjer han fingrane rundt meg, og han seier

at han likar slike smågutar, beste julematen han veit om er slike gutalarvar. Han dreg meg oppover trappa slik han dreg hunen etter seg om sommaren. Eg bankar på døra. Eg bankar. Eg vil springe. Eg bankar, og døra forsvinn. Eg bankar

Ja god kveld ja, seier han.
i lause lufta, og eg

Skal skru på utelyset eg, seier han.

ser ned. Sauahol'en står i dør-opninga. Han har den svarte frakken på seg. Hesjastreng i staden for knappar. Han tygg med open svart munn, og eg bøyer

Eg skulle levere dette, seier eg.
meg ned, tar opp plastposen og blikkspannet. Eg leverer han

Ho Besta di er eit godt menneske, seier han.

plastposen og blikkspannet, og Sauahol'en spør om eg vil bli med inn. «Han kan bli illsint, er reint farleg då, Sauahol'en,» seier dei. Eg ristar på hovudet. Han seier nei nei, og han let att døra. Eg blir ståande. Eg ser mot husa heime. Det lyser frå huset til Besta. Er julafta. Eg blir ståande. «Han vil ikkje ta imot trygd heller, Sauahol'en,» seier dei. Eg står framfor døra. Eg må springe. Eg bankar igjen på døra til Sauahols-Bård'en, og eg merkar at eg no har fått god lyst til å halde fram med denne forteljinga, men det får så vere, er vel berre slik. Eg avsluttar med å skrive denne setningen.

Vert Sørfjorden rein?

AMUND MÅGE FOR NATUR VEST

Første fase av Prosjekt Indre Sørfjord er ferdig. Samstundes har Norzink byrja å fylla det tungmetallhaldige jarosittavfallet i fjellhallar i staden for i fjorden. Utan drastiske tiltak og vidareføring av Prosjekt Indre Sørfjord er det likevel lite håp om rask betring av ureiningsskadene.

EIT SJUKT FJORDSYSTEM

Etter som forskningsrapport etter forskningsrapport om tilhøva i Sørfjorden og Hardangerfjorden strøymar på, vert det klarare og klarare at Sørfjorden er sjuk. Sjukast er den inst mot Odda. Vatnet er så sinkhaldig at det er akutt giftig både for blåskjell og sjøpinnsvin (kråkeballar). Bunnfaunaen av blautdyr er tydeleg merkt av ureining i heile Sørfjorden og også utover i Hardangerfjorden. Få og forureiningstolerante artar er det typiske trekket. Det same gjeld fastsitjande alger (tang), men floraen av desse er i tillegg til høgt tungmetallinnhald truleg óg hindra av store ferskvatnmengder.

FJORDEN SOM SPISKAMMER?

Vi menneske er naturleg nok mest opptekne av kva den sjuke fjorden har å seia for vår helse, dersom vi brukar den som spiskammer. Det som er klart er at skaldyr ikkje bør brukast verken i Sørfjorden eller lengre ute i Hardangerfjorden, då kadmiumkonsentrasjonen i til dømes blåskjell heile vegen ligg over 0,5 mg/kg. Av fisk er det berre flyndre og sei som er undersøkt. Seien, som representant for «ferdafisk», såg ikkje ut til å vera nevneverdig tungmetallureina. Dei undersøkte flyndrene derimot hadde høgt innhald av fleire tungmetall. Spesielt er kvikksølv og arsen viktige, fordi desse også vert teke opp i fiskemuskel, som jo er den delen av

fisken vi et. Ekstremt høge arsenmengder er mellom anna funne i flyndrer frå Kråkevikneset, ca. 20 km frå Odda. Her var det i enkelte flyndrer så mykje arsen i fileten at ein ved å eta 8-10 gram filett, villé koma over FAO/WHO si akseptable grense på 3,5 mg arsen pr. dag.

SØRFJORDEN – EIT NYTT MINAMATA?

Det skremmande er likevel at kvikksølvkonsentrasjonen i fisk ikkje ser ut til å gå ned trass i reduksjon i utsleppa. Dette kan skuldast dei store mengdene tungmetallhaldig fjordsediment og at mikrobar har starta fyllgjande prosess i sedimenta: uorganisk kvikksølv frå utsleppa til

Norzink vert omgjort til organiske kvikksølvambindingar (metylkvikksølv). Det er i denne organiske forma kvikksølv er farleg, og vert teken opp i fiskemuskel. Det var kvikksølv av denne forma som vart slept ut i Minamata Bay i Japan. Dette førte til kvikksølvopphøping i fisk, som igjen førte til fleire hundre dødsfall og at mange fleire fekk nervesjukdom av kvikksølvforgiftinga. Konsentrasjonen av kvikksølv i sedimenta inst i Sørfjorden er like høge som dei i Minamata Bay, så ein får håpa at ovannemde omdanning går sakte.

MINAMATA SOM LØYSING

Men Minamata er interessant også i ein annan samanheng. Dei japanske styresmaktene har der investert nær 2 milliardar kroner i opprensning etter forureiningskatastrofen. Metoden er mudring av dei tungmetallhaldige sedimenta og lagring kombinert med overdekking. Denne metoden er også eit alternativ som vert vurdert i Sørfjorden. Det andre alternativet er berre overdekking. Dette skal no vurderast av Norsk Institutt for Vannforskning (NIVA) og er fase 2 i Prosjekt Indre Sørfjord. Først i ein eventuell tredje fase vert det aktuelt å gjera noko praktisk for å løysa problema. Ein vil då og vita meir om i kor stor grad fjordsedimenta lek kadmium og andre tungmetall til vatnet.

PENGAR

Det var med formål å skaffa pengar til dette vidare arbeidet at det vart halde ein miljøkonferanse i Odda 29.-30.oktober. Og det ville vera eit dårleg teikn på vilje til reell opprensning av Sørfjorden om det er slik at ein har problem med å skaffa pengar til å utreda opprenskingstiltaka. Minamataopprenskinga kosta altså 2 milliardar. Kanskje Statens Forurensingstilsyn skulle vera strengare med utsleppskonsesjonane? For det er ikkje sant som stortingsrepresentant Stensland hevda, at det berre er gamle synder som plagar Sørfjorden. Det har gått utrullege mengder tungmetall i fjorden etter at ein vart klar over stoda så tidleg som i 1973. Dagens utslepp av polyaromatiske hydrokarbonar (PAH) frå Odda Smelteverk (10-15 tonn årleg) er óg, som vi tidlegare har hevda, ei skam for Norge som miljønasjon.

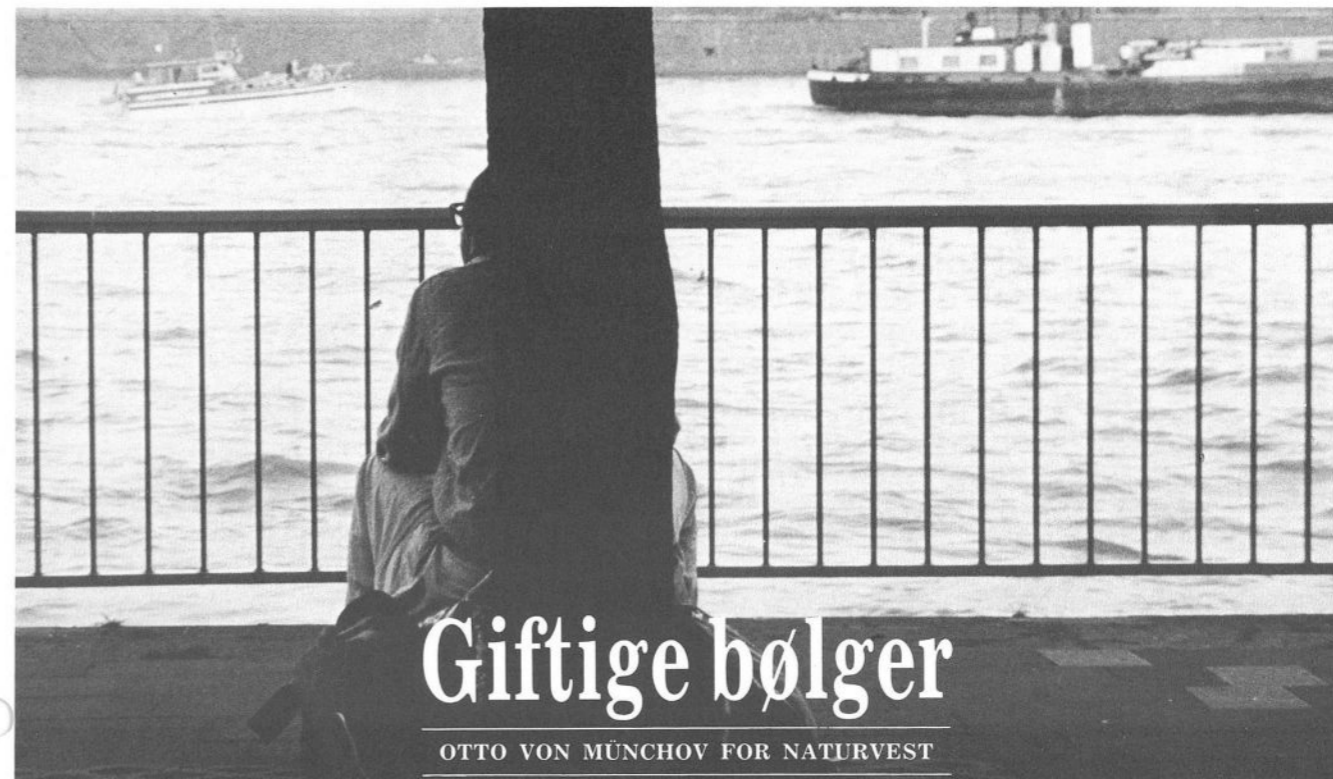

Foto: Otto von Münchow.

Året 1986 nærmer seg slutten, og det har for miljøvernorganisasjonene verden over vært et travelt år. Det er jo for så vidt positivt, det at miljøvernforkjemperne har aktivisert seg i og trappet opp kampen mot forurensninger og miljødeleggelser. Men egentlig – og det er jo også bakgrunnen for alt arbeidet – har året på mange måter vært et svært sorgelig år.

Flere store og katastrofale ulykker har skjedd under årets løp. Det er vel unødvendig å rippe opp i Tsjernobyl-ulykken mere. Til det har Norge ligget for tett opp til episenteret til det store smellet til at det har kunnet gå upåaktet hen. Her i Natur Vest har vi jo også ofret en del spalteplass på nettopp denne saken.

Men knapt har bølgene - eller strålene - fra verdens første katastrofale kjernekraftulykke lagt seg, før vi nok en gang blir utsatt for en ny katastrofe.

I november gikk overskriftene igjen store over landets aviser. Denne gangen kunne vi lese at Nordsjøen var på randen av en katastrofe. Igjen ble vår del av verden overstrømmet av en ødeleggende og dødelig bølge. Denne gangen ikke becquereller, men store mengder med giftstoffer. Nå var ikke menneskeliv truet, i hvertfall ikke i første omgang, men hele Rhinen ble betegnet som død, og sørlige deler av Nordsjøen var utsatt for fiske-dødelighet.

Flere hundre tonn giftstoffer strømmet ut i Rhinen etter en

brann i kjemikaliefabrikken Sandoz i Sveits. Vannet kunne ikke drikkes, og folk ble oppfordret til å holde sine barn borte fra elvebredden.

Rhindalen er en av Europas tettest befolkede regioner, og langs elvene ligger viktige og store byer som Köln, Mannheim, Basel og nær utløpet Rotterdam. Her finner en også Ruhr-distriktet, Tysklands kanskje viktigste industriområde.

Rhinen er Vest-Europas største elv, ca 1320 kilometer lang fra kilde-elvene i Sveits til Nordsjøen i nord. Elven er også Vest-Europas mest betydelige trafikkkåre, og nå også erklært fiskedød.

Giftkatastrofen i Rhinen skyldtes trolig utilstrekkelig sikkerhet rundt livsfarlige giftstoffer som hadde ligget lagret i kjemikaliefabrikken i Basel.

Drikkevannsforsyningen til flere millioner vesttyskere langs Rhinen er truet i lang tid framover. Men også de sentrale deler av Nederland er utsatt etter denne giftkatastrofen.

Giftstrømmen inneholdt blant annet store mengder kvikksølv

og andre tungmetaller, stoffer som trenger lang tid, hvis de overhodet, skilles ut av organismen. Derfor ble all oppumping av drikkevann fra Rhinen stoppet. Folk måtte hente vann fra tankbiler.

Etter ulykken demonstrerte mange mennesker i Basel mot Sandoz. Hva som blir konsekvensen for kjemikaliefabrikken etter ulykken er i skrivende stund uvisst. Men det er ikke første gang gift slipper uforvarent ut, og som oftest innbærer det sjelden en særlig stor risiko for de ansvarlige som på den måten gjør seg skyldige i å sette liv og helse på spill.

Status etter dette årets miljøarbeid er langt fra oppløftende. Tsjernobyl, Sandoz, la oss bare håpe at det ikke skal gjenta seg like katastrofalt i kommende år. Ulykker vil skje igjen, til det er industrien for samvittighetsløs til at det kan hindres, men kanskje kan strømmen av slike altomfattende og globale ødeleggelser dempes ved intens aktivitet fra verdens naturvernorganisasjoner.

Med Naturvernforeningen i nærmiljøet

REZI FAYE FOR NATURVEST

Årets siste nærmiljøtur er vel gjennomført, og 1986-turene er blitt gjenoppfrisket på Naturvernforeningens lysbildekveld i november. Nærmere 500 personer har vært med oss på naturvernturene i år. Mange ganger blir vi ganske overveldet når vi ser den store interessen, og vi spør oss selv om vi klarer å håndtere den stadig økende oppslutningen. Men det vil helst gå bra – og selvsagt har vi lyst til å fortsette med et tiltak som er blitt så populært. Så håper vi jo også at det å bli kjent i nærmiljøet er med på å gjøre folk mer naturvern-bevisste. Hensikten med å vise frem ulike natur- og kulturområder er både å øke gleden ved å ferdes ute, og viljen til å ta vare på naturen.

Vi håper at vi oppnår hensikten med opplegget for 1987. Iallfall håper vi at våre «faste» deltakere vil finne mange turer å glede seg til. Dessuten håper vi at tur-programmet kan trekke inn folk som ikke kjenner Naturvernforeningen. Vi vil gjerne bli kjent med flere, og naturvernere blir det aldri for mange av. Fortell venner og kjente om turene og naturvernarbeidet, og vel møtt på

NÆRMILJØTURER I 1987

15. februar Møhlenpris og Nygårdsparken – byvandring

Møhlenpris har fått navn etter skipsrederen og industriherren Jørgen Thormøhlen, som reiste flere bedrifter langs Damsgårdssundet i siste del av 1600-tallet. Det meste av boligbebyggelsen vokste fram omkring første verdenskrig. I dag kjemper boliger og næringsliv/teknologi om plassen. Bergen kommune har omfattende planer for området, beboerne har også bestemte meninger om bydelens utvikling. På byvandringen skal vi bli kjent med bydelen og planene.

Nygårdsparken ligger som en oase i bydelen. Parken er mer enn 100 år gammel, og vi kan takke de to fremsynte legene Klaus Hansen og J. Wiesener for at den ble anlagt.

Turledere: Planlegger Bente Hellum og overarkitekt Gudreun Mathisen, Bergen kommune.
11de parken: Welthavensgt

15. mars Kulturspor i Øygarden

Kystlandskapet som levebrød før og nå blir godt demonstrert i dette øysamfunnet. Her finner vi et stort og urørt torvtakingsområde med de karakteristisk utskårne myrene, og en mengde torvhus i stein. Sangsvanene overvintrer fortsatt på Tjeldstø, og selv om lyngheiene ikke blir beitet like mye som før, så er de her ennå. Fiskeoppdrett er vår tids nye næring, og vi skal se nærmere på ett av anleggene.

Turleder: økolog Tom N.Pedersen

26. april Samdal-Frotveit-Totland-Kubakkene -Ulsmåg

Vandring langs den gamle ferdssveien fra Samnanger gjennom Haugsdalen til Bergen, en vei som stammer fra folkevandrings-tiden. Naturvernforeningen vil forsøke å oppspore den gamle traseen og se hvilke minner som finnes langs den.

Turleder: bygdehistoriker og bonde Nils Grimen

10. mai Åsane – En bydel i forandring

Boligfeltene vokser i denne bydelen, områder skifter karakter, – men utmark og fint turterreng er her fortsatt. Turlederen vår har bodd her fra før storutbyggingen tok til, og han tar oss med på en rundtur fra Skinstø til Toppe, Bogetveit og over Vetten til Sæterstøl. Vi skal få et innblikk i hvorledes denne nordligste delen av Bergen har utviklet seg.

Turleder: Alf Teigland

18. juni Arboretet på Milde

Et arboret er en samling av trær og busker som dyrkes utendørs, men arboretet på Milde er meget mere. Arboretet er et stort, nydelig friluftsområde med småkupert og vekslende terreng. Den lange strandlinjen rommer også fine badeplasser. Foruten alle slags busker og trær har arboretet rhododendron-, lyng- og rosehager og et stort tjern. Vår ettermiddagsvandring i juli avsluttes med aftens på Fana Folkehøyskole.

Turleder: overgartner Magne Sandvik

22.-23. august Folgefonna

Overnattingstur til Jondal.

I den nye landsplanen for nasjonalparker i Norge er ca. 300 km² av Folgefonna foreslått vernet. Dette gjelder den sydvestlige delen av Folgefonna, som ligger i Kvinnherad kommune. Naturvernforeningen ønsker å utvide nasjonalparken på Folgefonna nordover. Vi skal bruke denne helgen til å bli kjent med naturen her, og tar turen opp fra Jondal til Krossdalen og områdene som fører opp til nordre delen av fonna.

Turleder: Erik Brendehaug

September Sopptur

Turleder: aut. soppkontrollør: Wenche Holm

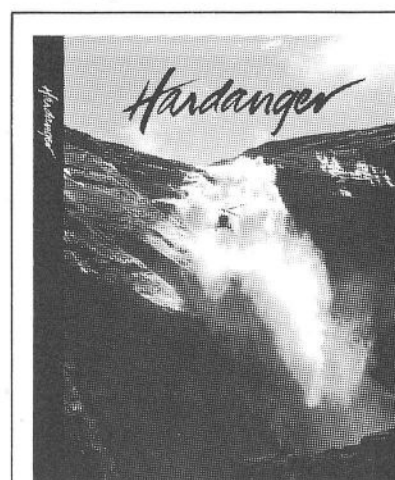
Oktober Kirkeveien fra Kirkebirkeland over Smørås til Fanahammeren

Fra den fredete kirkegården og restene av den gamle kirken på Kirkebirkeland går vi den gamle kirkeveien over Smørås ned til Titlestad, og videre til Fana og Fanahammeren.

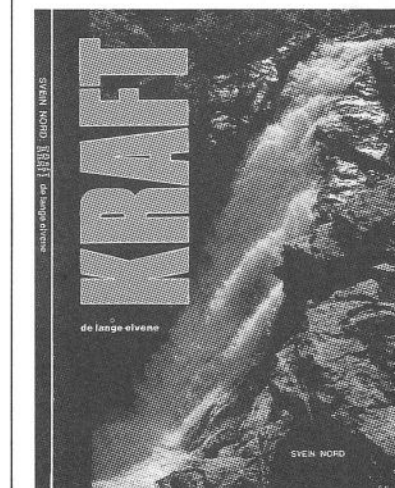
Fanahammeren er det eldste senteret i gamle Fana kommune, og her var landingsplassen for

folk som kom sjøveien til Fana kirke. Fanahammeren er et særpregget lite tettsted, som hadde storindustri så tidlig som i 1846, og poståpneri og sparebank tyve og tredivet år senere. En mengde forskjellige håndverkere holdt også til på Fanahammeren. De to turlederne forteller om forholdene i Fana før i tiden.

Turledere: Lektor Jacob Th. Larsen og Olga Breivik.

PRAKTBOKA OM HARDANGER
ÅRETS UTVALGTE
AV NORSK BOKKUNST

KRAFT - DE LANGE ELVENE
EN POETISK BOK FRA BREHEIMEN

Nord4

Til salgs på VNV's kontor
og hos bokhandlerne.

Dounreay

ANDERS GOKSØYR FOR NATURVEST

Foto: Helge Sunde.

Det var en gang et atomkraftverk som het Windscale. Det lå på den engelske vestkysten, og slapp ut så store mengder radioaktivitet at Irskesjøen er blitt verdens mest radioaktive havområde. Windscale var forhatt, og gjentatte aksjoner mot verkets stadige utslipp ble gjennomført. Nå eksisterer ikke Windscale lenger. Men fikk historien en lykkelig slutt? Nei, myndighetene forandret bare ganske elegant navnet på anlegget. Nå heter det Sellafield, og det er det jo ingen som forbinder noe grumsete med, enda. I dag er et annet navn på alles lepper. Spørsmålet er bare når det anlegget også får et nytt navn, etter at nordmenn nå har brukt månedene etter Tsjernobyl til å lære å si Dounreay, uten å bli helt enige om trykket skal legges på første eller siste stavelse.

GJENVINNINGSANLEGG

I Dounreay, helt på nordkysten av Skottland, ligger det også et atomkraftverk, og et forsøksanlegg for gjenvinning av atomavfall. De britiske myndighetene har tenkt å bygge ut dette anlegget til å kunne gjenvinne uran og plutonium fra hurtigreaktorer over hele EF. Hurtigreaktorene skiller seg fra andre reaktortyper bl.a. ved at kjernen har et mye høyere innhold av plutonium. I Dounreay skal 6 tonn ren plutoniumoksyd gjenvinnes fra ca.80 tonn uran/plutoniumbrensel pr.år. Renheten på produktet må være 99,9999%, minst!

PLUTONIUM

Plutonium er eksplosivt, giftig og kreftframkallende. 5 kg er nok til å lage en atombombe, mens 0,0000002 gram kan gi kreft hos et menneske. Halveringstiden til

239-isotopen av plutonium i naturen er over 24 000 år. Selv om den biologiske halveringstiden, det vil si den tiden det tar å få halvparten av stoffet ut av kroppen, er mye kortere enn dette, ligger den likevel på rundt 200 år. Plutonium tas lett opp i beinvev, og fører derfor til beinmargskreft og leukemi.

14 TIMER TIL NORGE

Fra Tsjernobyl tok det noen døgn før radioaktiviteten var merkbar i Norge. Dounreay ligger bare noen kilometer fra Orknøyene, litt lenger unna Shetland, og ca.50 mil fra Vestlandet. På et godt besøkt møte i Bergensavdelingen av Norsk Kjemisk Selskap i november, presenterte forskere data over hvordan et utslipp i Dounreay mest sannsynlig vil spre seg i luft og vann. Både havstrømmer, tidevann og vindret-

ninger vil transportere radioaktivitet fra Nord-Skottland hovedsakelig østover, mot Norskekysten. Med en vindstyrke på frisk bris (et ikke ukjent fenomen), vil det bare ta 14 timer fra en ulykke skjer, til radioaktiviteten merkes på Vestlandet.

INGEN HAR ANSVARET!

Med Tsjernobyl friskt i minne, er det lett å tenke seg hvilket kaos som ville oppstå her hjemme hvis en lignende ulykke skulle inntreffe i Dounreay. En lørdag i sommer-Norge, langfredag eller nyttårsaften, ville det ta lang tid å samle ekspertise og myndigheter for å sette i verk tiltak som ikke finnes. MILJØ-magasinet har spurt de menneskene som burde vite det, hvem som har ansvaret hvis en ulykke skulle skje i dag. Svarene fortjener å bli sitert:

Atle Fretheim, koordinator i embetsmannsgruppen som ser på beredskapen etter Tsjernobyl, vil helst vente med å uttale seg til utredningen er ferdig ved årsskiftet. I dag, sier han, er det politiet og sivilforsvaret som har ansvaret.

Politibetjent, Grønland politikkammer: – Ingen beredskapsplaner for kjernekraftulykker, prøv Forsvarsdepartementet!

Forsvarsdept.: – Direktoratet for sivilt beredskap har ansvaret!

Tor Rolf Bryntesen, direktør i Direktoratet for sivilt beredskap: – Vi har ikke noe med dette å gjøre. Ring Helsedirektoratet!

Torbjørn Mork, Helsedirektoratet: – Vi har ansvaret for den helsemessige siden ved en ulykke. Ingen har det totale ansvaret!

Sylvi Ofstad, Miljøverndept.: – Problemet er at ingen har ansvaret!

Om Tsjernobyl er det blitt sagt og skrevet mye, men en god ting førte den russiske reaktorulykken med seg. Den åpnet folks øyne for at dette kan skje igjen. Den satte fart i kampen mot det nye gjenvinningsanlegget i Dounreay, og den svekket atomkraftens aksjer som energikilde over hele verden. Så får vi bare håpe at kampen mot Dounreay fører fram, før engelskmennene finner på å bytte navn på dette anlegget også!

Stordtur

Helgen 23.-24. august åpnet Vestlandske Naturvernforening høstsesongen med naturverntur til Stord.

36 deltakere, i alderen 10-80 år, møtte fram på Festplassen og Nesstun kl. 0900.

Naturvernreservatet på Lystad var første mål. Her møtte turledere fra Stord Naturvernforening oss, og sjøstøvlene kom fram. Turen gikk gjennom uberørt natur fram til en herlig badeplass, hvor 5 av det svake kjønn (hm) badet.

Tilbake til bussen, vår trofaste sjåfør ventet, og turen bar videre til vårt overnattingssted, Litlabø Kurs- og Treningssenter. Vi fikk et kvarter til å ordne oss, hvoretter en ny leder viste oss gruvene og gruvegangene. Han fortalte oss fra livet og tiden i gruvesamfun-

Norges Skibshypotek A/S

BERGEN

Bergens Tidende

net. Omvisningen ble avsluttet i et lite museum, hvor bilder og gjenstander fortalte hvorledes gruvesamfunnet hadde fungert.

På leirstedet ble det servert deilig oksestek og fruktgrøt. I salongen etterpå fortalte Arne Berger om sin opprinnelse på Stord, og kunne ikke nok få fullrost Stords vakre natur. «En dag vekke fra Stord var bortkastet!»

Neste dags tur ble drøftet, og det ble slett ingen nattefesting, just, den friske luften hadde tidlig gjort den enkelte søvngig.

Allerede kl. 0900 neste morgen etter frokost og nistemørning kjørte bussen oss til fjellstuen, utgangspunktet for turene. Vi delte oss i to grupper, hver med turleder, og turene ble et eventyr i det deilige været. Øyer på øyer så

langt vi kunne se. Den vestlandske natur fornekter seg ikke.

På turen ble veslejenta vår forvandlet til en sau etter å ha spist forheksede tyttebær. Nå kunne hun bare breke, men heldigvis ble trolldommen borte da hun fikk karamellpudding på fjellstuen.

Kl. 1530 var vi igjen samlet, go sjåføren kjørte denne gang på vestsiden av øya tilbake til Sandvikvåg, og videre med fergen til Halhjem og tilbake til Bergen.

Var det ikke en gjenganger i vår barndoms stiler at alle var enig om at det hadde vært en opplevelsesrik tur?

En hjertelig takk til arrangørene av turen, Rezi Faye og Ingegjerd Næss.

BMM og WMR

«Og høringa fikser vi etterpå» ...

OLE MIKALSEN FOR NATUR VEST

Vestlandske Naturvernforening dro til Ullensvang på befaring i forbindelse med en vassdragsutbygging og oppdaga at de var for seint ute.

Det var NVE som inviterte til en høringsrunde i forbindelse med en konsesjonssøknad fra Tyssefaldene A/S på overføring av Mostjørn ovenfor Espe til øvre Bersåvatn. Da VNV besøkte åstedet var de over ett år for sent ute.

Miljøkriminalitet

– Dette er miljøkriminalitet, konstaterer nestleder i VNV, Amund Måge. Han mener at saka vitner om en «går det så går det»-mentalitet fra utbyggernes side. – Det er søkt av NVE å sende saka på vanlig høringsrunde uten å gjøre oppmerksom på skadene som har skjedd.

Tyssefaldene klarte å lure Hordaland fylkes friluftsnemd. De avga sin uttalelse i slutten av september.

VNV har sendt et brev til NVE med skarpe reaksjoner på at anleggsarbeider allerede er utført før konsesjonen blir gitt. VNV ber om at NVE får fremgangsmåten rettslig prøvd og vurderer sjøl å anmelde forholdet.

Andre ulovligheter

Tyssefaldene har seilt på opprørt hav før også. Under anleggsarbeid for en ti år siden ble det

oppført en hytte som kraftselskapet ville ha. Direktoratet for Statens skoger var påpasselig ute og ga pålegg om rivning. Seinere ble hytta gitt til DNT og høstet mye omtale til Tyssefaldene. Navnet på hytta er Tyssevassbu.

Flomsikring

– Adm. direktør Gunnar Svanes, hvorfor var det så viktig å gjøre unna utbyggingen så raskt?

– Jeg skal si deg det at det var for å spare bygda for oversvømmelser. Snakk med ordføreren i Ullensvang. Det var på henvendelse fra dem vi gjorde arbeidet.

Det er ikke primært kraftproduksjonen som er det viktige i denne saka, men det er klart vi får noe på kjøpet. Det er ingen naturvern hensyn i saka, det vi har gjort er å lage et hull i en fjellvegg, og brukt en dam som har ligget der siden århundreskiftet. Høyden på vannet ble ikke endret.

– Hvordan er massene deponert?

– Har du vært der noen gang? Området er fylt av stein og vi bare la massene oppå.

– Er det ikke å føre folk bak lyset å invitere til høring når utbygginga er gjort?

– Nå må du skjønne dette er en gammel sak. Konsesjonssøkna-

den ble sendt 31. oktober 1984 og nå skriver vi snart 1987.

– Når skal anlegget tas i bruk?

– Vi håper til våren.

NVE: Korreks

– Forhistorien til saka er feil fra utbyggernes side. De bygget tunnelen før saka var behandlet. Dette ble oppdaget tidlig i år og NVE rapporterte til OED som sendte en streng korreks og beskjed om at tunnelen ikke skulle brukes. Tyssefaldene har rettet seg etter dette.

Det er avdelingsingeniør Åge Hjelm-Hansen i NVE som sier dette til NaturVest.

– Er det noen vits i å holde høring når utbygginga er ferdig?

– Ja, det skal jo vilkår til konsesjonen. Departementet venter søknaden ferdigbehandlet ut på ettervinteren.

Skjulte motiver

Amund Måge mener at det ikke kan være noen «flomsikring» å overføre noen småtjørn og forandre elveleiet. – Arbeidet er ikke ferdig om det er påbegynt, så dette kan ikke være noe virkelig argument.

BREHEIMEN TIL FRAMTIDA

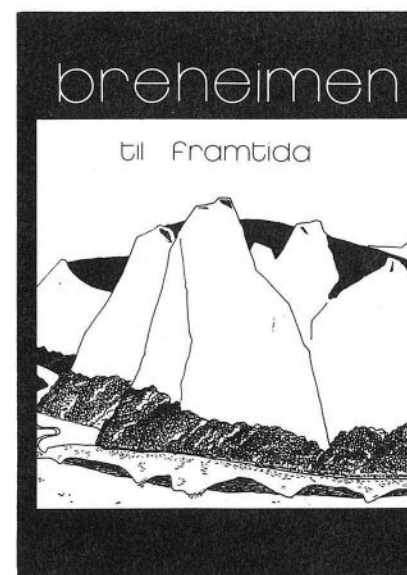
«Kva slags nasjonalskatt er det vi har i Breheimen og kva verdiar i norsk natur går tapt for landet dersom Stortinget godkjenner planane for utbygging i Stryn?» spør redaktør av boka, Erik Solheim, i føreordet.

Solheim, som er leiar i Sogn og Fjordane Naturvern, kjem sjølv med mange av svara, i og med at han har skrivne fire av dei i alt tretten artiklane ein finn i boka.

Breheimen er namnet på fjell og dalar rundt Jostedalbreen. På sørsida av breen er slaget tapt, og anleggsmaskinene er i full gang. Boka inneheld dei fakta som har gjort det klart at Breheimsutbygginga i Stryn, på nordsida av Jostedalbreen, er heilt uakspetabel frå naturvern- og frå eit samfunnsmessig synspunkt.

Stryne-natur er og har vore sjølv prospektet på Norge, og bileta herifrå vert brukt som trekkplaster for naturfattige europearar på ferie. Må ein ikkje vera sjølvdestruktiv for å tukle dette bort? Er vi i tillegg villige til å spytta i 3 milliardar frå felleskassa for denne rasinga? vert det spurt.

Boka har og lyriske innslag, som Johan Borgen sitt stykke «Vestlandsvår», ein hyllest til Strynenaturen og innleiinga til boka. Dette er ei nødvendig bok for alle som vil setja seg grundig inn i problematikken omkring Breheimen. Den er ei nødvendig motvekt til Statskraftverka si framstilling av utbyggingsplanane, fram mot Stortingshand-

saming våren 1987. Boka er illustrert med svart/kvitt-bilete av den ikkje ukjende Vestlandsfotografen Helge Sunde.

Boka kan tingast hjå: Sogn og Fjordane Naturvern, Kåsen 1D, 6800 Førde.

Amund Måge

PLATOU

SPORT I SENTRUM

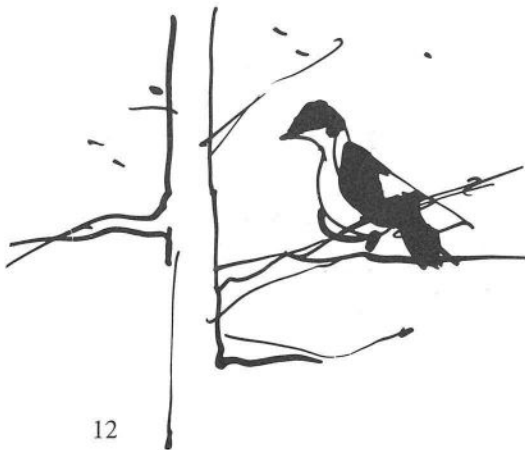

HANSA · BERGEN · ÅNDALSNES

KAFFEHUSET
FRIELE

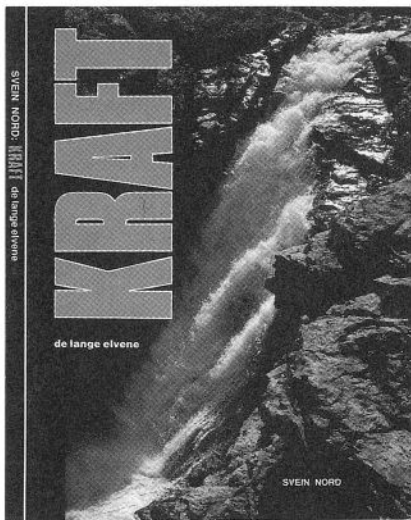
Kvalitet varer lengst

Notis:

VNV
takker
hjertelig
for
anonym
gave
kr. 10 000

Poesi fra Breheimen

Har du noen gang stått langs en buldrende elv eller et svimlende fossefall og undret deg over hvor vannet får kreftene fra? Stått langs bredden, stirret og stirret, til alt omkring deg var en altomfavnende, livgivende strøm? Og har du siden lengtet tilbake elven, til fossefallet for atter å oppleve dens magnetiske tiltrekningskraft? Nå kan du oppleve en del av denne kraften i din egen stue.

For i disse dager, lagom i tide til vår hektiske julehandel, foreligger en høyst spesiell og spennende bok. «Kraft – de lange elvene» er tittelen på det nydelige verket. Ikke som et innlegg i vår kraftdebatt, men som en manns fredfylte drømmer og poetiske tanker om våre mektige vassdrag, åpner den sine sider med vakre ord og vakre bilder. Kraft – ikke som kilowatt eller megawatt – men som naturens evige styrkeprøve, vannets dynamiske kretsløp.

Fra første side møtes du av helsides fargebilder. Papir og inn-

binding er av ypperlig kvalitet. Det er ikke til å unngå å legge merke til at alt det beste som boktrykkerkunsten kan oppvise, er med til å gi bilder og tekst en verdig ramme.

Mannen bak boken er Svein Nord som signerer både tekst og bilder. Boken er i sannheten et enmannsverk, hvor Nord har latt en sikker hånd ta seg av alle detaljer. Utgitt på eget forlag, Nord 4, er det en høyst uvanlig naturbok. Markedet har i senere tid sett en rekke forseggjorte bøker med naturen som tema, men knapt noen er så vakker og helstøpt som «Kraft».

Bilder og vers står sammen som en helhet, tar for seg elvenes små detaljer såvel som den vidfavnende horisont. Som en fellesnevner er både bilder og tekst svært personlige, det er tydelig at det er poeten Svein Nord som vandrer rundt i vår vakre natur.

Boken henter inspirasjon fra Breheimen, og de lange elvene er Bødselsen, Erdalselven, Sunddøla, Hjelledøla og Glomsdøla. Breheimen er et område som er truet av kraftutbyggerne, og bruken av området er ennå ikke ferdig politisk behandlet. Hvorvidt Breheimen bygges ut er derfor ennå usikkert, men uansett, «Kraft – de lange elvene» vil stå igjen og gi et bilde av dette områdets overveldende natur.

Titelen indikerer buldrende elver og svimlende fossefall, men tar deg også med til de stille vikene, de mer forsiktige bekkene. Du vandrer i bunnen av daler, men også på toppene av fjellene omkring, og overalt føres du med en varsom hånd av Svein Nord, gjennom hans personlige og sikre penn og bildebruk.

En bok som trygt kan anbefales.

OvM

MEDLEM AV N.A.M.L.

ANLEGGSGARTNER-MESTER *arne*
WIKHOLM

TELEFON (05) 33 15 00 - 5353 STRAUME - BANK: 3625.09.03094

«Se deg omkring»

Ti vandringer i nærmiljøet med Vestlandske Naturvernforening

Ennå en bok om turer i Bergens-området. Skulle ikke behovet være dekket med Bergen Tur-lag/Bergens Tidendes to «Turløyper i Bergensområdet» og «Stølsheimen, Bergsdalen, Kvamskogen»? Svaret er NEL. «SE DEG OMKRING» er Vestlandske Naturvernforenings egen bok – og den er ganske anderledes enn de to nevnte.

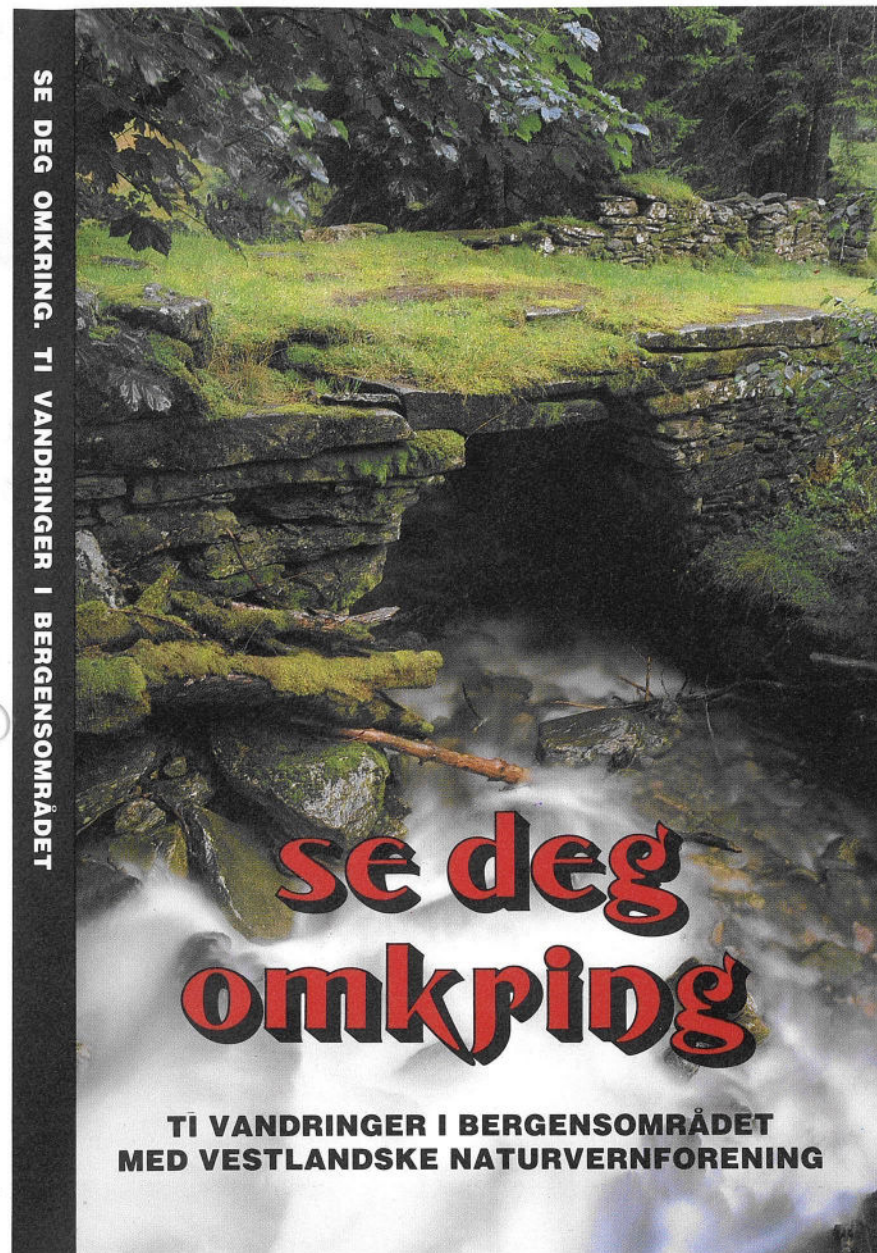
Julegaver hos VNV

Smykker	kr. 70,-
Soppbøker	kr. 35,-
Naturkalenderen 1987	
..... (medl.)	kr. 50,-
..... (ikkemedl.)	kr. 80,-
Grønne stoffmerker	kr. 10,-
Liten nål i sølvfarge	kr. 10,-
..... gullfarge	kr. 20,-
Plakat «Vinterfugler»	kr. 25,-
Plakat «Trekkfugler»	kr. 25,-
Fuglelåt-kassett	kr. 25,-
«Indianerbrevet»	kr. 7,-
Enkle kort	kr. 2,-
Doble kort	kr. 5,-
Flora Danica (8 kort m/konv.)	
..... (medl.)	kr. 30,-
..... (ikke medl.)	kr. 40,-
Brevmerker	kr. 1,-
Langeskogen-hefter	kr. 30,-

Bøker

«Bli kjent med fuglene»	kr. 10,-
«Barnas flora 1,2»	
..... (medl.)	kr. 50,-
..... (ikke medl.)	kr. 68,-
«Barnas bok om trær»	
..... (medl.)	kr. 50,-
..... (ikke medl.)	kr. 68,-
«Barnas fuglebok 1,2»	
..... (medl.)	kr. 50,-
..... (ikke medl.)	kr. 68,-
«Det gjelder vårt livsmiljø»	
..... (medl.)	kr. 110,-
..... (ikke medl.)	kr. 140,-
«Hardanger»	kr. 250,-
..... (ikke medl.)	kr. 280,-
«Kraft» – de lange elvene	
..... (medl.)	kr. 150,-
..... (ikke medl.)	kr. 160,-
«Se deg omkring»	
..... (medl.)	kr. 50,-

Alt kan kjøpes på Vestlandske Naturvernforenings kontor i Jacobsfjorden på Bryggen. (Samme inngang som Bryggen Tracteursted). Kontortid: tirsdag/torsdag kl. 1130-1430 og lørdag kl. 1200-1400. Tlf. nr. 31 38 51.

TI VANDRINGER I BERGENSOMRÅDET MED VESTLANDSKE NATURVERNFORENING

Naturvernforeningen vil nemlig noe mere enn å formidle korte turbeskrivelser. Vi vil peke på detaljene i naturen. Vi vil at folk skal oppdage hvor spesielt og spennende miljøet omkring Bergen er. De fleste «naturvern-turene» går på gamle veier og stier som er rike på kulturminner. Som søndagsturen langs den gamle postveien fra Nattland via Grimen og Brattland til Lone, f.eks. Naturvernforeningen vil at vi skal stoppe opp og beundre de spesielle RODESTENENE langs kjerreveien. Boken beskriver derfor hvor de står, og gir litt historie omkring fenomenet rodesteiner. Når veien går over en forseggjort hundre år gammel bro, er det artig å få vite hva «Instrux og alminnelige Regler» trykket i 1794 sa om hvorledes broene skulle bygges:

«Siide-Fundamenter til Broer (Land-Kiær) ligesom og Broe-Karr (hvor dette er gjørlig) skal være murede av Steen, og ingenlunde bygges av Tømmer; thi foruden Tømmerets tiltagende høye Priser, er det endog paa mange Steder høyst vanskelig at erholde den udfordrende Tykkelse, og efter kort Tiids Forløb forraadner, da derimod vel murede Broe-Karr udi langsommelig Tiid blive bestandige.»

Når turen går til Alvøen, ønsker Naturvernforeningen at turgåeren skal få øye på sporene etter mange hundre års aktivitet i området. Kruttproduksjon, sauehold, papirproduksjon, skogplanting og jordbruk – alt har satt sitt preg på naturen. Alvøen har store skogområder, men hvem tenker på at skogen ikke har vært her bestandig, og at Alvøen var så

å si uten trær til for vel hundre år siden?

Byfjellene er selvsagt med i en bok om nærmiljøeturer ved Bergen. Men Naturvernforeningen går ikke de vante rutene. Hvorfor ikke prøve å følge Bergen Bygrense i middelalderen, slik den er beskrevet ved Magnus Lagabøters bylov fra 1276:

«Men det er såvidt at Gunnildarå rår i nord. Fra Gunnildarå og i varden på fjellet oppe i Våpnadal, og så sørover nord for Breidamy, og så ned i Ålrekstadvatn, og så ned i Krossbru, og så over i Strømmen, og hele Sydnes og Nordnes og innenfjords synslinje fra ytterpynten på Nordnes og Gunnildarå.»

Med «SE DEG OMKRING» i hånden, kan vandrere følge den gamle bygrensen.

Byvandring hører også med når nærmiljøet skal oppdages, og boken beskriver to: Fjellsiden og Nordnes. En beskrivelse av Strandgaten, f.eks. forteller at:

«Den gamle bystrukturen er best bevart mellom Østre Muralmenning og Holbergsalmenning. Her har Strandgaten den samme traseen som i middelalderen, svakt S-buet. Når gaten ikke er rett, kommer det av at veien fra først av ble tråkket opp der det falt lettest i terrenget. Strandsiden begynte å bli bebodd på 1200-tallet og da ble en slik ujevn vei tråkket under knausene og skrånningene langs sjøen.»

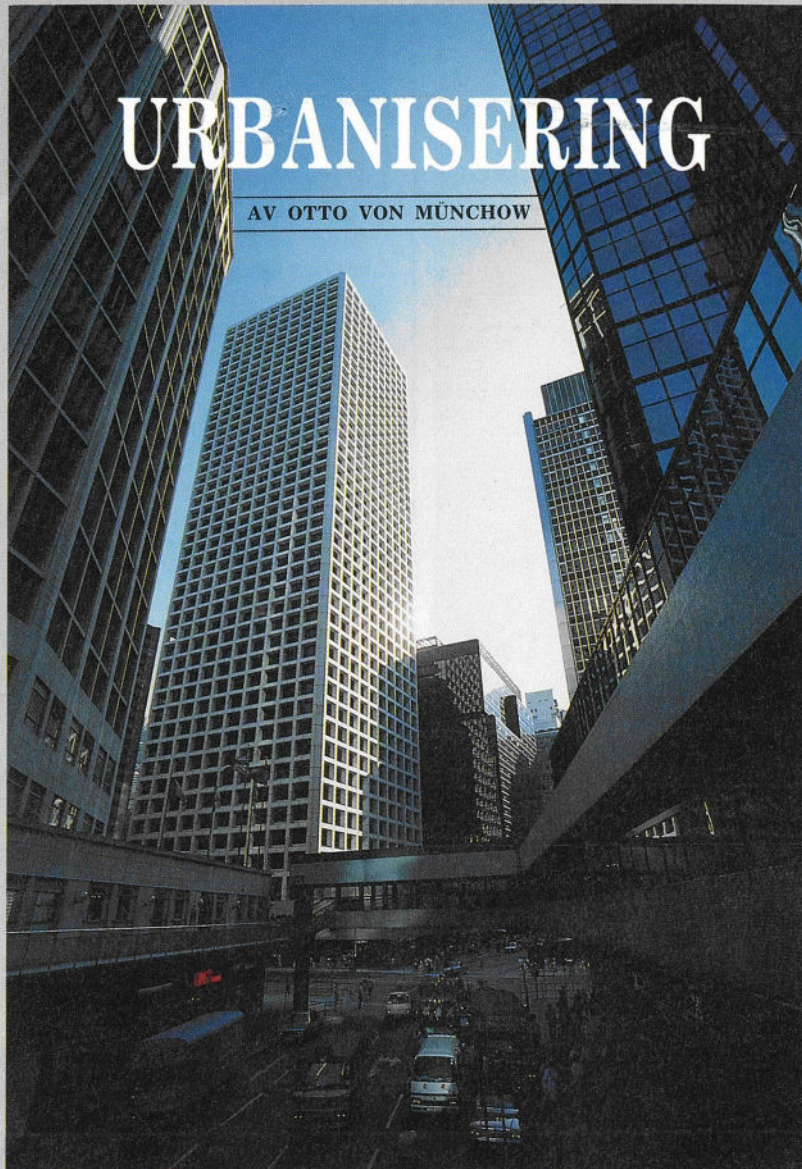
Om Skansen kan vi lese:

«Huset som opprinnelig sto her var en del av Bleken gård, og det var kjent som Madam Proms landsted. Hun bodde vinterhalvåret på Øvregaten. Bergen kommune kjøpte huset i 1879, og denne byens minste brannstasjon som ble bygget i 1903 og hadde plass til en brannbil, var i bruk til langt ut i 1960-årene.»

«SE DEG OMKRING» inneholder ti beskrivelser av turer i nærmiljøet, lette turer som passer for alle aldersgrupper. Boken har et lite, hendig format – den kan lett puttes i lommen. De nydelige fargebildene får det til å krible i beina etter å vandre avsted for å oppdage de spennende områdene. Alle turene er illustrert med bilder og kart.

Dette er en spesiell bok, som du bør glede deg selv og andre med! Boken koster ikke mer enn kr. 50,- Kjøp den direkte fra Vestlandske Naturvernforening.

Rezi Faye.

URBANISERING

AV OTTO VON MÜNCHOW

Foto: Otto von Münchow.

Et karakteristisk kjennetegn ved mennesket er dets evne til å benytte og utvikle redskaper. Menneskets verden hadde nok sett helt anderledes ut uten denne velutviklede egenskap, og knapt hadde det vel i dag kunnet sitte som hersker over jordens være eller ikke være uten alle sine fantastiske redskaper.

Redskaper som har blitt en forutsetning for menneskets egen utvikling og vel også trivsel, redskaper som har gjort tilværelsen

litt mer praktisk. Riktignok er det ikke alene om evnen til å bruke egnede gjenstander, for i så måte finnes flere eksempler i dyreverdenen: pattedyr, fugler og til og med noe få laverestående arter kjenner også til et par enkle metoder. Men som oppfinner og konstruktør, må en nok kunne si at mennesket er enestående i sin evne til å forbedre sine redskaper. Det er vel det som kalles intelligens.

I dag har mennesket utviklet

sine redskaper så langt at de har passert de flestes evner og oppfattelse. Mennesket har nærmest blitt fremmed i sin egen tilværelse. Det har mistet kontakten med opphavet, og ikke lenger har det noe forhold til resten av verden, det som mennesket kaller natur. Mennesket er blitt urban.

Denne arten har slått seg til i byer, og selv ikke byer er noe statisk begrep for mennesket. Byer blir bygget, og byer forsvinner. Noen endrer karakter, andre forandres til det ukjennelige.

Overalt vokser byene, ikke bare i bredden, men også i høyden. Det virker som såkalte byplanleggere og landskapsarkitekter har et overordnet mål, nemlig å kunne plassere menneskelig aktivitet så høyt over bakkenivå som mulig. Er kanskje luften renere og friere der oppe? Det kan unektelig virke slik.

For det å kunne oppholde seg der oppe, i 70. eller 109. etasje, med utsikt over verden og den evige himmelvelving, har blitt et privilegium for herskerne og de mektige. Ingen vanlig mann eller kvinne hører til på dette nivå.

Her holder de store finansimperiene til, de mektige bankene og de multinasjonale selskapene. Som høye fjell strekker bygningene seg mot den blå himmelen, som skimtes så vidt høyt, høyt over de merkelige tindene. Der oppe er luften vid og åpen, men 100 meter under er både overblikket og friheten borte, her råder trengsel og støy. Nede i skumringen er det en livlig aktivitet. Travle mennesker haster avsted, hvor den bølgende menneskemassen er som en stri elv. Bilene freser og fløyter og prøver fortvilet å presse seg fram langs de brede gatene.

Det har blitt en verden av stål, glass og betong. Ikke uten vakre trekk, hvis kulde og fjernhet da kan være vakkert. Metropoler, skyline, skyskraperne – det sier noe om ambisjonene. Høyere og høyere.